

Kamu Alımları

Kamu Alımlarında Çevresel Koşulların Dikkate Alınması

İÇİNDEKİLER

- [Çevresel koşullar](#)
- [Direktif çevresel koşullar için ne diyor?](#)
- [Çevresel koşulların Kamu Alımlarına dahil edilmesi](#)
- [Hazırlıklar](#)
- [İlan verme](#)
- [Seçim](#)
- [Tekliflerin değerlendirilmesi](#)
- [Sözleşme şartları](#)
- [Sözleşme yönetimi](#)
- [Ek bilgi](#)

Yayın izni SIGMA Programı Başkanı Karen Hill tarafından verilmiştir.

Çevresel koşullar

Avrupa 2020 Stratejisi¹'nin üç temel önceliği vardır:

- **akıllı büyüme:** bilgi ve inovasyona dayalı bir ekonomi;
- **sürdürülebilir büyüme:** daha kaynak verimli, daha yeşil ve daha rekabetçi bir ekonomi;
- **kapsayıcı büyüme:** sosyal ve bölgesel uyum sağlayan yüksek istihdamlı ekonomiyi destekleyen büyüme.

Sürdürülebilir büyümeyi sağlamak için temel amaçlar çevre odaklıdır: Tüm sektörlerde düşük karbonlu bir ekonomiyi desteklemek, iklim değişikliğine uyumu teşvik etmek, çevreyi korumak, kaynak verimliliğini ve daha fazla enerji güvenliğini teşvik etmek.

“Çevresel koşullar”ın sabit bir tanımı yoktur. Bu kavram en kolay örneklerle anlaşılabilir:

Çevresel koşullara örnekler:

- Bir inşaat projesinin çevre üzerindeki etkisini en aza indirmek – *yol yerine bir tünel inşa ederek;*
- Müteşebbislerin çevreye hassas çalışma uygulamalarını teşvik etmek – *bir doğal güzellik alanında yol inşa eden müteşebbisin özel çevresel yönetim tedbirleri almasını şart koşarak;*
- Binaların enerji verimliliğini artırmak – *mimarların en yüksek enerji verimliliği standartlarını karşılayan bina tasarımlarını şart koşarak;*
- Doğal kaynakların israfını azaltmak – *müteşebbislerin ürünleri geri dönüştürmelerini ve yeniden kullanmalarını şart koşarak;*
- Alternatif enerji kaynaklarını teşvik etmek – *yeşil enerji satın alarak;*
- Karbon ayak izini azaltmak – *elektrikli araçlar satın alarak.*

Kamu alımları Avrupa 2020 hedeflerine ulaşmak için kullanılacak piyasa temelli araçlardan biridir. İdareler kamu alımlarını bu daha geniş politika hedefleri türlerini daha ileri götürmek için zaten halihazırda kullanmaktadırlar.

Alım perspektifinden bakıldığında sorulması gereken kilit sorunlar şunlardır:

- Kamu Sektörü Direktifi'nin (Direktif)² hangi hükümleri idarelerin çevresel koşulları alım sürecine dahil etmesini sağlamaktadır?
- Bunu yapmak kanunen mümkün ise bu ne zaman ve nasıl yapılabilir?

Direktif çevresel koşullar konusunda ne diyor?

Direktif idarelerin bir yandan sözleşmeleri için paranın karşılığını almayı sağlarken bir yandan da çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesine nasıl katkıda bulunacaklarını açıklamaktadır.

Bu konuda iki yaklaşım vardır:

Öncelikle, Direktif tüm üye devletlerin (ve idarelerin) kamu sözleşmelerinin ifasında müteşebbislerin çevre kanunu alanındaki yükümlülüklerine uymaları için uygun tedbirleri almaları konusunda genel bir

¹ [EUROPE 2020. Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için bir Avrupa stratejisi.](#)

² 2004/18/EC no'lu Direktifi ilga eden 2014/24/AB no'lu ve 26 Şubat 2014 tarihli Kamu Alımları Direktifi

yükümlülük ortaya koymaktadır. Bu yükümlülüğün amacı **çevresel gerekliliklerin** kamu alımları usullerine uygun bir şekilde yerleştirilmesini sağlamaktır.

Uyulması gereken yükümlülükler yapım işlerinin gerçekleştirildiği, hizmetlerin verildiği yerlerde uygulanan ve hem ulusal hem de Avrupa Birliği (AB) seviyesindeki kanunlar, yönetmelikler, kararname ve kararlardan doğan yükümlülüklerdir. Bu yükümlülükler, kuralları ve uygulamaları AB Kanunu ile uyumlu toplu anlaşmalar ya da uluslararası çevre kanunu hükümlerinden doğan yükümlülükler de olabilir³.

Çevre kanunu hükümlerine uyumun denetimi alım usulünün tüm ilgili aşamalarında yapılabilir: katılımcıların seçimi ile ilgili genel kuralları uygularken, ihalenin verilmesinde, ihale dışı bırakma kriterlerini uygularken ve aşırı düşük teklifler ile ilgili hükümleri uygularken.

İkinci olarak da Direktif'te **sürdürülebilir büyüme hedeflerini teşvik etmek için** alım sürecine çevresel koşulların nasıl dahil edileceği ile ilgili bir dizi kilit hüküm bulunmaktadır:

- **Teknik Şartname – çevresel özellikler:** Teknik Şartname çevresel özellikleri içerebilecek performans ve işlevsel gereklilikler temelinde formüle edilebilir. İdareler ayrıca Avrupa ya da çok uluslu eko-etiketler ya da diğer eko-etiketlerce tanımlanan ve sadece belirlenen şartları yerine getirmeye tabi olan detaylı teknik şartları da kullanabilirler.
- **Sözleşmelerin ifası için şartlar – çevrenin korunması tedbirlerinin uygulanmasını destekleyen şartlar:** İdare'ler aşağıdaki şartlarda, sözleşmelerinin ifasında özel çevresel şartlar koyabilirler:
 - şartların sözleşmenin konusu ile bağlantılı olması;
 - ihale çağrısında ya da alım belgelerinde söz konusu şartların belirtilmiş olması.

Alım süreçlerine çevresel koşulların entegre edilmesini artırmak amacıyla, idareler sağlanacak yapım işleri, mal ya da hizmetlerle ilgili olarak, ürün için hammaddelerin temin edilmesinden ürünün bertaraf edilmesi aşamasına kadar, bu hizmetlerin yaşam döngülerinin herhangi bir aşamasında sözleşme ifa şartlarını kullanabilirler. İdareler sözleşme ifa şartlarını, üretim, hizmet temini ya da ticaretin spesifik süreci ile ilgili faktörlerde kullanabilirler. Bu faktörler satın alınan yapım işlerinin, malların ya da hizmetlerin bir parçasını oluşturmuyorsa bile bunları kullanabilirler.

Örneğin, İdareler aşağıdaki şekillerde çevresel koşullar ile ilgili şartlar oluşturabilirler:

- Satın alınan ürünlerin imalatı toksik kimyasallar içermeyecektir;
- Satın alınan hizmetler enerji verimli makineler kullanılarak verilecektir;
- Satın alınan ürünlerin ambalajları geri dönüştürülebilir maddeler kullanılarak üretilecektir.

Ancak, idareler isteklilerin kurumsal bir çevre sorumluluğu politikası oluşturmalarını şart koşamazlar.

Ayrıca, şartları kabul eden müteşebbisler, sadece idare müteşebbisin şartları yerine getirmeyeceğini düşünüyor diye ihale dışında bırakılamazlar.

³ Direktif'in Ek 10'u uluslararası çevresel sözleşmelerin bir listesini içermektedir: Ozon tabakasının korunması konulu Viyana Sözleşmesi ve Ozon tabakasını tüketen maddeler konulu Montreal Protokolü; Tehlikeli Atıkların sınır aşan hareketlerinin Kontrolü ve Bertarafı konulu Sözleşme (Basel Sözleşmesi); İnatçı Organik Kirleticiler konulu Stockholm Sözleşmesi (Stockholm Sözleşmesi); Uluslararası Ticaret'te (UNEP/FAO) Belli Tehlikeli Kimyasallar ve Pestisitler için Ön Bilgilendirilmiş Onam Prosedürü Sözleşmesi (PIC Sözleşmesi) Rotterdam, 10 Eylül 1998, ve onun üç bölgesel Protokolü .

- **Müteşebbisin teknik yeterlilikleri ilgili kanıtlar – çevresel yönetim tedbirleri:** Teknik yeterliliklerle ilgili uygun durumlarda, idareler müteşebbisin yapım işleri ya da hizmet sözleşmesini yerine getirme konusunda kanıt olarak çevresel yönetim tedbirlerinin alınmasını isteyebilirler.

İdareler müteşebbisin belli çevresel yönetim sistemleri ve standartlarına uyumunu ortaya koyan ve bağımsız organlardan alınan sertifikalar getirmelerini isteyebilir. Bu çerçevede AB'nin Eko-Yönetimi ve Denetim Sistemi ya da diğer kabul görmüş yönetim sistemlerine atıfta bulunurlar.

- **İhale kriteri olarak çevresel özellikler:** İdareye göre ekonomik olarak en avantajlı teklif, kullanım ömrü maliyetlendirmesi gibi bir maliyet etkinlik yaklaşımı kullanılarak fiyat ya da maliyet temelinde belirlenebilir ya da en iyi fiyat/kalite oranını da içerebilir.

En iyi fiyat/kalite oranı bağlamında Direktif'te idarenin ekonomik olarak en avantajlı teklife ihalenin verilmesinde temel alacağı kriterleri içeren detaylı olmayan bir liste bulunmaktadır. Bu listede özellikle “çevresel özelliklere” atıfta bulunmaktadır. Kullanılan kriterler mutlaka sözleşmenin konusu ile bağlantılı olmalıdır ve idareye sınırsız bir seçim özgürlüğü vermemelidir.

Kullanım ömrü maliyetlendirmesi yöntemi kullanıldığında, çevresel koşullarla bağlantılı spesifik maliyetler dikkate alınabilir, örn:

- yaşam sonu maliyetleri (örn: toplama ve geri dönüşüm maliyetleri);
- Parasal değeri belirlenebilir ve doğrulanabilir olmak kaydıyla, yaşam döngüleri içinde, ürünler, hizmetler ya da yapım işleri ile bağlantılı çevresel dışsallıklara atfedilen maliyetler (örn: sera gazı emisyonlarının maliyeti, diğer kirletici emisyonlar ve diğer iklim değişikliğinin etkilerini azaltma maliyetleri).

Çevresel koşulların alım sürecine dahil edilmesi

Çevresel koşulların uygulanması konusunda, kamuda alım yapanların karşılaştığı ortak zorluklardan biri kullanılacak çevresel kriterleri belirlemektir çünkü genellikle onların bu alanda uzmanlıkları yoktur.

Hazırlık

Direktif'te özellikle ilan öncesi dönemin gerçekleştirilmesi ile ilgili çok az bilgi bulunur. Direktif'in odak noktası rekabetçi alım sürecidir.

Prensipte, Direktif idarenin bir alıma karar verirken çevresel koşulları uygulamasını engellemez. Bu nedenle stratejik alım kararları, çevresel koşullar dikkate alınarak verilebilir ancak bunların Antlaşma⁴ hükümlerini ihlal etmemesi gerekir.

Uygulamada, hazırlık aşaması tüm alım sürecini etkileyecek olan çevresel koşulların dahil edilmesi için büyük fırsatlar sağlar. Bunun sebebi hazırlık aşamasında aşağıdakilerin olmasıdır:

- kilit stratejik alım kararlarının alınması;
- sözleşmenin konusunun tanımlanması;
- ihale ilanının hazırlanması;

⁴ Avrupa Birliği'nin İşleyişi ile ilgili Antlaşma – Avrupa Birliği'nin İşleyişi ile ilgili Antlaşma'nın konsolide versiyonu, *Avrupa Birliği Resmi Gazetesi*, C 326, 26 Ekim 2012. Alım Özeti'nde “TFEU ya da “Antlaşma” şeklinde Antlaşma'ya atıfta bulunulmuştur.

- genel ve teknik şartnamelerin hazırlanması;
- sözleşme şartlarının hazırlanması.

Bu unsurların sürecin daha sonraki aşamalarıyla doğrudan bağlantıları vardır ve bu nedenle alım başlamadan alınan kararların büyük etkisi olabilir. Örneğin eğer teknik şartnameler hazırlanırken ilgili çevresel kriterler dikkate alınırsa, bu kriterler daha sonra ihale değerlendirme kriterlerinin bir parçasını oluşturabilir ve böylelikle ihale sonuç kararını etkileyebilir.

Sözleşmenin konusunu tanımlamak ve ilgili bir başlık bulmak piyasayı idarenin amaçları hakkında bilgilendirme fırsatı verir. (örn. enerji verimli bilgisayarlar, yenilenebilir kaynaklardan gelen enerji, sürdürülebilir bina inşaatı, sürdürülebilir temizlik hizmetleri).

AB Çevreci Kamu Alımları kriterleri konusunda bir not:

AB Çevreci Kamu Alımları kriterleri alım belgelerine çevreci gereklilikleri dahil etmeyi kolaylaştırmak için geliştirilmiştir. Çevreci Kamu Alımları Kriterleri'nin amacı çevresel performans, maliyet değerlendirmeleri, piyasa mevcudiyeti ve doğrulama kolaylığı arasında iyi bir denge sağlamaktır. İdareler, ihtiyaçlarına göre alımlarında tüm gereklilikleri ya da sadece bazılarını kullanmayı tercih edebilirler.

Şu anda, ortak Çevreci Kamu Alımları kriterleri aşağıdaki sektörler için mevcuttur:

- fotokopi ve grafik kağıdı
- temizlik ürünleri ve hizmetleri
- Ofis IT ekipmanı
- inşaat
- ulaştırma
- mobilya
- elektrik
- gıda ve yiyecek hizmetleri
- tekstil
- bahçecilik ürünleri ve hizmetleri
- sağlık sektöründe kullanılan elektrik ve elektronik ekipmanlar
- görüntüleme ekipmanı
- sıhhi tesisat armatürleri
- atık su alt yapısı
- su bazlı ısıtıcılar
- tuvalet ve pisuarlar
- duvar panelleri
- birleşik ısı ve güç
- yol inşaatı ve trafik işaretleri
- cadde iç mekan ışıklandırması

Çevreci Kamu Alımları konusunda daha fazla bilgi için, Europa web sitesine⁵ bakınız.

Önceden piyasaya danışmak, alıma başlamadan evvel çevresel hedefleri karşılama potansiyeli olan teknolojiler ya da çözümleri tespit etmeye yardımcı olabilir. Bkz. SIGMA Kamu Alımları Dosyası 32, *Piyasa Analizi, Ön Piyasa İstisnaları ve Adayların/İsteklilerin Sürece Önceden Dahil Edilmesi*.

Çevresel Etki Değerlendirmesi konusunda bir not:

Belli türdeki kamu ve özel projelerde, bir Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) yapmak zorunludur. Bu zorunluluk alım Direktif'lerinden değil 2011/92/EU no'lu Direktif yani "ÇED Direktifi"nden gelir.

Bir proje ÇED Direktifi'ne tabi olan bir proje ise idarenin ÇED'i önceden yaptırması gerekir ki böylece o kararın çevresel etkisini tam olarak bilir ve bir karar alması için gereken tüm ilgili bilgileri edinmiş olur.

Kapsanan proje türleri ÇED Direktifi'nde belirtilmiştir ve bunlar mesela petrol rafinerilerini, santralleri, havaalanlarının atık bertaraf tesislerini ve diğer önemli Alt yapı projelerini içerebilir.

ÇED uygulamasının sözleşmenin konusu ve/veya performans maddeleri üzerinde etkisi olabilir.

ÇED Direktifi ile ilgili daha fazla bilgi için Europa web sitesine⁶ bakınız.

İlan

İdarenin çevresel koşulların sürece dahil edilip edilmeyeceğini ya da nasıl dahil edileceğini önceden tespit etmesi gerekir. Eğer idare bu koşulları kullanmak isterse ihale çağrısında ve/veya ihale dokümanlarında bunlara önceden atıfta bulunmalıdır. Eğer bunu yapmazsa o zaman bu koşulları sürece daha sonraki bir aşamada dahil edemez. Örneğin:

- Sözleşme yapma imkânı net ve doğru olarak açıklanmalıdır. Eğer, örneğin, bir idarenin ihtiyacı tepenin dışından geçen bir yol yerine tünel içeren bir yolsa bu gereklilik sözleşmenin açıklamasında bulunmalıdır ki müteşebbisler için konu net ve açık olsun.
- Eğer idarenin - çevre dostu alternatiflerle ilgili olabilecek – alternatif tekliflere ihtiyacı varsa o zaman bu gerekliliğin ihale çağrısında belirtilmesi gerekir.
- İhalelerin karşılması gereken minimum şartların şartnamede net olarak belirtilmesi gerekir.
- Özel sözleşme şartları alım belgelerinde belirlenmelidir.
- Eğer idare ihale kriteri olarak çevresel hususları kullanıyorsa o zaman ihaleyi kriterlerinin ihale çağrısında ya da ihale dokümanlarında belirlenmesi gerekir.

Seçim

Bir ihale çağrısının yayınlanmasını takiben idare sürece ve ihaleye katılmak isteyen müteşebbislerden talepler alacaktır. İdare, kazanan isteklinin ihale dışı bırakma dayanaklarına göre ihale dışı kalmaması ve idare tarafından belirlenen seçim kriterlerini karşılması koşuluyla, hangi müteşebbis ile sözleşmeyi imzalayacağına karar verdiği bir sürece girecektir.

İhale dışı bırakma: Çevresel koşullar bakımından Direktif müteşebbislerin ihale dışı bırakılacağı zorunlu olmayan dayanakları belirler. Zorunlu olmayan dayanaklar görevi kötüye kullanma ya da görevi ağır suistimal nedeniyle ihale dışı bırakılmayı içerir ve bunlar muhtemelen çevresel

⁵ http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

⁶ <http://ec.europa.eu/environment/eia/>

koşullarla bağlantılı olarak kullanılabilir. İdareler çevresel yükümlülükleri ihlal ettikleri için güvenilir olmadıkları ispatlanan müteşebbisleri ihale dışı bırakma imkanına sahiptirler.

Uygun İsteklilerin Seçilmesi: Direktif idarenin müteşebbisleri seçmek için kullanabileceği detaylı bir seçim kriterleri listesi belirlemiştir. Hangi çevresel seçim kriterlerinin kullanılacağı konusunda sınırlandırmalar vardır. Direktif ve içtihatlar aşağıdakileri teyit etmektedir:

- Bu seçim kriterleri listesi detaylıdır yani daha fazla genişletilemez.
- Bu sınırlı kriter listesi dar bir şekilde sınırlandırılmıştır ve yorum ve manevra alanı çok azdır.
- Seçim kriterlerine dayalı değerlendirme sadece isteklinin alımın konusunu teşkil eden spesifik sözleşmeyi yerine getirebilme yeteneği ile ilgili olabilir.

Çevresel koşulların isteklinin "ekonomik ve finansal durumu" 'nun değerlendirmesine dahil edilmesi pek olası değildir. Sonuçta, çoğu durumda çevresel koşulların belli bir istekliyi seçmemek için sebep olarak kullanılması, eğer bu koşulların isteklinin "teknik bilgi ve/veya mesleki yeteneklerini" etkilediği değerlendiriliyorsa mümkün olabilir.

Direktif çerçevesinde istekliden aşağıdaki konulardaki tecrübeleri gibi spesifik durumlarla ilgili bilgi istenmesine izin verilmektedir:

- Atık bertaraf sözleşmesi ile bağlantılı olarak tehlikeli atıkların yönetilmesi;
- Binaların, bir mimari ve tasarım hizmetleri sözleşmesi ile bağlantılı olarak, daha yüksek bir çevresel kalitede tasarlanması;
- Bir binanın yıkılması sözleşmesinde asbestin uzaklaştırılması ve bertarafı.

Daha fazla bilgi için bkz. SIGMA Kamu Alımları Dosyası 7, *Müteşebbislerin Seçimi*.

Tekliflerin Değerlendirilmesi

İdare alınan teklifleri değerlendirir ve sözleşmeyi verir.

İhalede çevresel gereklilikleri de içermek üzere İdare tarafından belirlenen şartlara uyulmalıdır. Eğer bir ihale gerekli özellikleri karşılamıyorsa, usule uygun olmadığı değerlendirilecektir.

Etiketlerle ilgili özel kurallar: Etiketler (ya da eko-etiketler) hem - şartname için ya da ihalenin verilmesi ile ilgili - çevresel kriter kaynağı olarak hem de bir doğrulama yöntemi olarak kamu alımlarında kullanılabilir.

İdare'ler aşağıdaki şartlar yerine getirilmek kaydıyla, yapım işleri, hizmetler ya da malların gerekli özellikleri karşıladığını kanıtlayacak spesifik bir etiket talep edebilirler :

- Etiket gereklilikleri sözleşmenin konusu ile bağlantılı kriterlerle ilgilidir ve sözleşmenin konusunu oluşturan yapım işleri, hizmetler ya da malların özelliklerini tanımlamak için uygundur.
- Etiket gereklilikleri objektif olarak doğrulanabilir ve ayrımcı olmayan kriterlere dayalıdır.
- Etiketler, hükümet kurumları, tüketiciler, sosyal taraflar, üreticiler, dağıtıcılar ve sivil toplum kuruluşlarını da içeren tüm ilgili paydaşların mevcut olduğu açık ve şeffaf bir usulde oluşturulur.
- Etiketlere tüm ilgili taraflar erişebilir.
- Etiket gereklilikleri etiket için başvuran müteşebbisin üzerinde belirleyici bir etki oluşturamayacağı bir üçüncü taraf tarafından belirlenir.

Spesifik bir etiket şart koşan idareler yapım işleri, mallar ya da hizmetler denk etiket gerekliliklerini karşıladığı teyit ettikten sonra bu etiketleri kabul etmelidir.

Bir müteşebbisin idarenin belirttiği spesifik etiketi ya da dengini kendisine bağlı olmayan nedenlerle ilgili zaman dilimi içerisinde temin etme imkanı açık bir şekilde mümkün olmadıysa, idare o zaman üreticinin verdiği teknik dosya ya da tanınan ve kabul gören bir kurumdan alınan bir test raporu gibi diğer kanıtları kabul etmelidir.

İhale kriterleri: İdare ihaleyi ekonomik açıdan en avantajlı teklif temelinde karara bağlar. İdare, alım planlama sürecinde, ekonomik açıdan en avantajlı teklifi nasıl tespit edeceğine karar vermiş olmalıdır. Bu açıdan idare, ihaleyi şunlardan hangisine göre vereceğine karar verecektir: (1) sadece fiyat, (2) maliyet ya da (3) en iyi fiyat/kalite oranına göre. İhalenin hangi temelde verileceği ihale çağrısında belirtilmelidir.

Sadece fiyat temelinde verilen ihalelere çevresel koşulları eklemek mümkündür. Bu ilgili gereklilikler teknik şartlara ya da sözleşme şartlarına eklenerek yapılır. Burada fiyat tek ihale kriteridir ve bu nedenle çevresel koşullarla ilgili spesifik kriterleri eklemek mümkün değildir.

Çevresel gereklilikler meşru bir şekilde teknik gerekliliklere derç edildiği durumlarda, sözleşmenin konusu ile çevresel gereklilikler arasında açık bir bağ vardır. Teknik şartnamenin hepsini ya da bir kısmını ihale kriteri olarak kullanmak mümkündür. Bu örneğin, idare bir ihaleyi en iyi fiyat/kalite oranı temelinde vermeyi teklif ederek, çevresel koşulları dahil etmek için daha fazla fırsat elde ettiğinde mümkün olur. Bu kriterler, teknik şartlarda belirtildiği gibi, her bir teklifte ortaya konan performans seviyesinin sözleşmenin konusu ışığında karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmasını sağlar.

Direktif detaylı olmayan gösterge niteliğinde ve çevresel özelliklere atıfta bulunan bir ihale kriterleri listesi vermektedir. İdarenin uygulanacak kriterleri seçme konusunda takdir yetkisi vardır.

Ancak, bu takdir yetkisi sınırsız değildir ve bazı sınırları vardır. Çevresel koşullarla ilgili ve en iyi fiyat/kalite oranını değerlendirmek için kullanılan tüm ihale kriterlerinin dört şartı yerine getirmesi gerekmektedir. İhale kriterleri:

- sözleşmenin konusu ile bağlantılı;
- spesifik ve objektif bir şekilde niceliklendirilebilir;
- daha önceden ilan edilmiş/duyurulmuş olmalıdır;
- ve AB kanunlarına ve eşit muamele, ayrımcılık yapmama ve şeffaflık ilkelerine uymalıdır.

Ayrıca ihale kriterleri seçim kriterlerinden farklı olmalıdır.

Ürünün kullanım ömrü boyunca gerçekleşen tüm maliyetlerin dikkate alınması da çevresel koşulların etkin bir şekilde teşvik edilmesinde kullanılabilir. Örneğin:

- **Su ve enerji kullanımında tasarruf** – enerji verimli binaların tasarımında, ilk bina maliyetleri yüksek olabilir ama kullanım ömrü maliyetleri, daha iyi izolasyon, havalandırma yerine hava sirkülasyon sistemleri ve yağmur suyunun yeniden kullanımı nedeniyle daha düşüktür.
- **Dış faktörleri dikkate almak** – Dış faktörler, normal piyasa koşullarında kirletici ya da kullanıcının ödemediği ama genel olarak toplumun karşıladığı zararlar ya da faydalardır. Bu yaklaşım, sadece dışsal maliyetlerin sözleşmenin ifası nedeniyle olduğu durumlarda ve aynı zamanda maliyetler doğrudan ürünün ya da hizmetin alıcısı tarafından karşılandığında dikkate alınabilir.

Çevresel dışsallıklara atfedilen maliyetlerin değerlendirilmesinde idarelerin kullandığı yöntemler önceden objektiflik ve ayrımcılık yapmama temelinde oluşturulmalı ve tüm ilgili taraflar bunlara erişebilmelidir.

Aşırı düşük teklifler: Direktif bir idarenin aşırı düşük teklifleri reddetmesine izin vermektedir. İdare öncelikle yazılı olarak, ihalenin konusuyla ilgili olduğunu düşündüğü unsurları ile ilgili detayları istemelidir. İstekli yeterli bir açıklama sunamazsa, idarenin bu teklifi reddetme hakkı vardır.

İdarenin aşırı düşük teklifin ya da teklif edilen maliyetlerin zorunlu çevresel AB Kanunları (ya da AB Kanunları ile uyumlu ulusal kanunlar) uymamaktan kaynaklandığını gördüğü durumlarda teklifin reddi zorunludur.

Sözleşme Şartları

Sözleşme şartları bir sözleşmenin nasıl yapılacağını belirlemek için kullanılan sözleşme performans hükümlerini içerebilir.

Direktif spesifik olarak idarelerin aşağıdaki şartlarda bir sözleşmenin performansı ile ilgili özel şartlar belirleyebileceğini belirtmektedir:

- sözleşmenin konusu ile bağlantılı olması;
- ihale çağrısında ya da alım belgelerinde belirtilmiş olması;
- ne doğrudan ne de dolaylı olarak ayrımcı olması.

Bir sözleşmenin performansını yöneten şartlar özellikle çevresel koşulları içerebilir.

Alım sürecinde bu şartların kullanımı üzerindeki kısıtlamalar: Sözleşme şartları teknik şartname, seçim kriterleri ya da değerlendirme kriterleri görünümü altında olmamalıdır; ihalenin verildiği kişi ya da kurum şartları başından beri karşılayabiliyor olmalıdır.

Sözleşme şartlarının yine de net ve açık olarak belirlenmesi gerekir ki teklif veren müteşebbisler sözleşmedeki tüm yükümlülüklerini bilsinler ve fiyatları buna göre tespit edebilsinler.

Sözleşme Şartlarına uyma ispatı alım prosedürü sırasında istenmelidir. Müteşebbislerin ihaleyi kazanabilmeleri için şartları kabul etmeleri gerekir.

Sözleşme şartları dikkatli bir şekilde kullanılmalı ve neden oldukları maliyetler ve faydalarla desteklenmelidir.

Şartlara çevresel koşulları da dahil eden sözleşme örnekleri:

- Şantiyeye malzemeleri taşımak için yeniden kullanılabilir konteynerlerin kullanılmasını, sahadaki atık üretiminin azaltılmasını ve geri dönüşüm oranlarını artırmayı şart koşan bir sözleşme maddesini içeren yeni bir ofis binası için yapılan bir yapım işleri sözleşmesi;
- Uygun bir miktarda temizleme ürününün kullanılmasını sağlamak için dozaj göstergelerinin kullanılmasını ve yüklenicinin mümkün olan yerlerde ambalajların geri dönüşümünü sağlamasını şart koşan bir temizlik sözleşmesi;
- Teslimat araçlarının benzin tüketim miktarını azaltmak için yoğun zamanlar dışında teslimatı yapma ve teslimat sayısını minimuma indirmek amacıyla teslimatın uygun miktarlarda olmasını şart koşan bir fotokopi kağıdı tedarik sözleşmesi.

Sözleşme yönetimi

Sözleşmenin üzerinde mutabık kalındığı şekliyle yerine getirildiğini izlemek, sözleşme yönetiminin önemli bir kısmını oluşturur. Eğer idare çevresel gerekliliklere uyulup uyulmadığını kontrol etmiyorsa ve gerekliliklere uyulmadığını gördüğünde adım atmıyorsa, şartnamenin ve sözleşme şartlarının çevresel şartları da içerecek şekilde dikkatli bir şekilde hazırlanması bir vakit kaybıdır.

Çevre kanunu alanında uygulanan yükümlülükler hem yüklenicinin hem de alt yüklenicilerin uymasının sağlanması Çevre Koruma Ajansları gibi yetkili ulusal otoritelerce sorumlulukları ve yetkileri çerçevesinde gerekli adımlar atılarak güvenceye alınmalıdır.

Sektörler

Kamu Sektörü Direktifi ile Sektörler Direktifi⁷ çerçevesindeki kurallar büyük ölçüde aynıdır. Bu Direktiflerin birçok benzer ya da paralel hükümleri vardır. Avrupa Birliği Adalet Divanı hem kamu sektöründeki idareler hem de altyapı sektöründeki kuruluşlar için aynı yorumlamayı uygulama eğilimi göstermiştir.

Buradaki kilit fark müteşebbislerin hariç bırakılması ve seçimi konusundadır. Sektörler Direktifi'ndeki hükümler Kamu Sektörü Direktifi'ne göre daha az detaylı ve daha az açıklayıcıdır.

Sektörler Direktifi çevresel koşullar ile ilgili ne diyor? Sektörler Direktifi'nde spesifik olarak çevresel koşulları alım sürecine dahil etme ile ilgili bir dizi hüküm vardır. Bu hükümler, büyük ölçüde, Kamu Sektörü Direktifi'ndeki hükümleri yansıtmaktadır. İki arasındaki bazı kilit farklar şunlardır:

Seçim

İsteklilerin seçimi: Sektörler Direktifi isteklilerin seçimi konusunda detaylı bir kriter listesi ortaya koymaz. Bu Kamu Sektörü Direktifi'ndeki durumdan çok farklıdır çünkü Kamu Sektörü Direktifi'nde kullanılacak olan detaylı kriterler ve istenebilecek bilgileri içeren bir liste bulunmaktadır.

Sektörler Direktifi çerçevesinde idareler, müteşebbisleri seçerken “objektif kurallar ve kriterler kullanmak” sorundadırlar. Bu objektif kurallar ve kriterler ile ilgili bilgiler ilgilenen müteşebbisler için mevcut olmalıdır. Bu nedenle idarelerin, kriterlerin sözleşmenin konusu ile ve müteşebbisin alımın konusunu oluşturan özel sözleşmeyi yerine getirme yeterliliği ile ilgili olması kaydıyla, çevresel koşulları alımın bu aşamasına dahil etme konusunda muhtemelen daha çok esnekliği vardır. Ayrıca kurallar ve kriterler Antlaşma ilkelerini ihlal etmemelidir.

Aynı seçim ilkeleri yeterlilik sistemlerine katılacak müteşebbislerin seçimi için de geçerlidir.

Zorunlu ihale dışı bırakma dayanakları: Müteşebbis bir suç örgütüne üye olmak, yolsuzluk, sahtecilik, kara para aklama, terörist faaliyetler, çocuk işçiliği ve diğer türdeki insan ticareti suçlarından hüküm giymiş ise kamu sektöründe idare olan kuruluş bu müteşebbisin zorunlu olarak ihale dışı bırakılmasını gerektiren hükümlere uymalıdır. Kamu Sektörü Direktifi'nde olduğu gibi, Sektörler Direktifi'ndeki zorunlu hariç bırakma dayanakları spesifik olarak çevresel konuları içermez.

Öte yandan, idare niteliğinde olmayan kuruluşlar, yukarıdaki hükümler çerçevesinde isteklileri alım sürecinin dışında bırakmak zorunda değildirler.

Zorunlu olmayan ihale dışı bırakma dayanakları: Sektörel alım yapan tüm kuruluşlar isteklileri zorunlu olmayan dayanaklar çerçevesinde ihale dışında bırakmayı seçebilirler ama bunu yapmak zorunda değildirler. Zorunlu olmayan dayanaklar görevi kötüye kullanma ya da görevi ağır suistimali içerir ve kuruluşlar çevresel yükümlülükleri ihlal ettikleri için güvenilir olmadıkları ispatlanan müteşebbisleri ihale dışı bırakma imkanına sahiptirler.

Tekliflerin değerlendirilmesi

Kuruluşlar alımın planlanma aşamasında, ekonomik açıdan en avantajlı teklif temelinde sözleşmeyi nasıl vereceğine karar verirler. “Ekonomik açıdan en avantajlı teklif” Kamu Sektörü direktifinde olduğu gibi tanımlanır ve çevresel hususlara atıfta bulunur.

⁷ 26 Şubat 2014 tarihli 2004/17/EC no'lu Direktifi ilga eden su, enerji, ulaştırma ve posta hizmetleri sektörlerindeki kurumların alımları konulu 2014/25/AB no'lu Direktif.

İhalenin temellere dayanılarak sonuçlandırılacağı ihale çağrısında belirtilmelidir.

Yeterlilik sisteminin kullanıldığı durumlarda da sektörel alım yapan kuruluşlar için bir ihale çağrısı ile isteklileri davet etme zorunluluğu vardır. Aynı ilkeler teklif değerlendirme kriterlerinin kullanımı için de geçerlidir.

Ek bilgi

Yayınlar

Kamu Alımları Eğitim Kitapçığı – Module C5, SIGMA (2015), OECD Publishing, Paris
<http://www.sigmaweb.org/publications/public-procurement-training-manual.htm>

Kamu Alımları Dosyaları

<http://www.sigmaweb.org/publications/key-public-procurement-publications.htm>
SIGMA (2016), *Müteşebbislerin Seçimi*, Dosya 7, OECD Publishing, Paris,

Diğer kaynaklar

Çevreci Kamu Alımları web sitesi, http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm